

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

de civitate Dei hæc scribit: Ex una igitur eademque charitate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem, & proximum propter Deum. Ille vero 7. Moral. cap. 10. loquens de amore Dei & proximi, sic ait: Sunt duo isti amores duo quadam partes, sed unum totum est ex utroque compositum; duo autem, sed catena una; dua actiones, sed una virtus; duo opera, sed una charitas; duo apud Deum merita, sed unum sine alio inveniri impossibile est.

Probatur secundo ratione, quam insinuat S. Thomas in 2. dist. 27. quæst. 2. art. 4. & ad Anselmum ibidem art. 2. In omni genere motus primus motor est unus; sed in genere virtutum, primus motor est charitas, quia movet omnes alias ad suum finem: ergo charitas est una virtus.

Probatur tertio ratione fundamentali, quam idem S. Doctor tradit ibidem, & infra quæst. 25. art. 1. Unitas specifica habitus sumitur ex unitate sui objecti formalis: At licet charitas ad plura res diligenda extendatur, omnia tamen attingit sub una ratione formali objectiva: Ergo est una specie atomata virtus. Major patet: Minor probatur. Objectum formale charitatis est bonitas increata, & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, ratione cuius diligit Deum propter se, & proximum propter Deum, ut patet ex dictis articulo præcedenti: At bonitas increata & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, est una & indivisibilis: Ergo objectum formale charitatis, ratione cuius ad plura diligenda extenditur, unicum & indivisibile est.

Confirmatur exemplo quod ibidem S. Thomas adducit: Eadem est specie visio quæ videtur lumen, & quæ videtur color; quia color non videtur nisi ratione lucis, quæ est objectum motuum potentie visivæ: Atqui similiter proximus non diligitur per charitatem, nisi ratione bonitatis increata & divinæ per essentiam, quæ in ipso tanquam in effectu & imagine Dei refulget, & quæ, ut art. præcedenti ostendimus, est objectum formale & motivum charitatis: Ergo illa est virtus unius speciei atomatæ.

Confirmatur amplius: Licet fides plura credibilia attingat, & spes ad plura speranda se extendat; quia tamen omnia attinguntur sub eadem ratione formali sub qua, nimirum veracitate Dei, & ejus omnipotentia ut auxiliante, ille virtutes speciei non multiplicantur: Atqui similiter charitas, etsi ad plura diligenda se extendat, omnia tamen sub una ratione formali bonitatis divinæ & increatæ attingit: Ergo est una specie atomata virtus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijciens primò: Si charitas quæ amatur Deus, & quæ diligitur proximus, sit virtus unius speciei atomatæ, maximè quia Deus, ejusque bonitas increata, est ratio diligendi proximum: Sed hæc ratio non valet: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Major patet ex supra dictis, Minor probatur primò: nam colimus & honoramus Sanctos propter Deum, & tamen non est eadem virtus quæ colimus & honoramus Deum, & quæ colimus & honoramus Sanctos; illa enim latria est, hæc dulia, quas diversas virtutes esse docet D. Thomas infra qu. 103. art. 3. in arg. sed contra: Ergo licet proximus diligitur propter Deum, seu quamvis Deus sit ratio diligendi proximum, non erit tamen eadē

Tom. II.

A virtus quæ diligitur Deus, & quæ diligitur proximus. Secundo probatur eadem Minor: Sicut proximum amamus propter Deum, ita conclusiones cognoscimus propter principia; & sicut ratio amandi proximum est Deus, ita ratio cognoscendi conclusiones sunt principia; & tamè non est idem habitus intellectualis quo cognoscimus conclusiones & principia, hæc enim cognoscimus per habitum intelligentiæ, illas verò per habitum scientiæ: Ergo idem quod prius.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem, concessio Antecedente, nego consequentiam, & paritatem: licet enim Sancti colantur propter Deum,

B non tamen tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quæ colitur Deus, sed tanquam propter finem extrinsecum illius; cum Deus non sit formale objectum, sed solum finis religionis & latriæ, quæ colitur; sed formale illius objectum sit æqualitas, saltem proportionalis, quæ ponitur in cultu Dei. Proximus verò diligitur propter Deum, tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quæ diligitur Deus, nempe charitatem, cum hujus objectum formale sit Deus, seu bonitas increata & divina per essentiam; non secus ac lumen est objectum formale visus: unde sicut eadem specie est visio quæ videtur lumen & quæ videtur color propter lumen; ita eadem specie est dilectio, quæ ex charitate diligitur Deus, & quæ diligitur proximus propter Deum, ut supra dicebamus.

Hæc solutio non multum differt ab ea quam adducit S. Thomas infra quæst. 25. art. 1. ad 2. ubi ait: Amor respicit bonum in communi: sed honor respicit proprium bonum honorati; desertur enim alicui in testimonium propriæ virtutis. Et idè amor non diversificatur specie propter diversam quantitatem bonitatis diversorum, dummodo referantur ad ali-quod unum bonum commune: sed honor diversificatur secundum propria bona singulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, inquantum referuntur ad unum bonum commune, quod est Deus: sed diversos honores diversis deferimus, secundum propriam virtutem singulorum: & similiter Deo singularem honorem latria exhibemus, propter ejus singularem virtutem.

Dices: Objectum charitatis non est bonitas divina, ut communis analogicè divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, sed bonitas divina increata, ut est propria Dei, & divina per essentiam, sicut articulo præcedenti docuimus: Atqui etiam objectum religionis est excellentia increata, quatenus est Dei propria: Ergo nulla est disparitas à D. Thoma constituta inter amorem & honorem, quoad hoc quod est, proprium bonum, & bonum in communi respicere.

Respondeo primò, plures ex Theologis dicere, objectum formale religionis non esse Deum, aut divinam excellentiam, sed æqualitatem, saltem proportionalem, quæ ponitur in cultu Dei, ut in prima solutione innuimus. Sed hoc datò, respondeo secundò, distinguendo Majorem: Objectum specificativum charitatis, concedo Majorem: Objectum charitatis extensivum, nego Majorem; & datà Minori, nego Consequentiam: nam juxta hanc sententiam, religionis objectum, non solum primarium, & specificativum, sed etiam adæquatum, & extensivum, est excellentia divina, quatenus est propria Dei:

X x 2

eti

est autem obiectum specificativum charitatis sit bonitas increata, quatenus est propria Dei; obiectum tamen adequatum extensivum est bonitas divina in communi, prout est communis analogice Deo & creaturis.

Ad secundam probationem Minoris principalis dicendum est, præmissas formales esse causas efficientes assensus conclusionis; præmissas verò objectivas non esse rationem formalem proximam, sed tantum remotam & radicalem assentiendi conclusioni; proxima enim ratio formalis est veritas conclusionis, quatenus ex præmissis deducta, ut stat sub propria abstractione; bonitas autem divina non est ratio remota, sed proxima amabilitatis proximi, respectu ad charitatem: unde licet non sit idem habitus intellectualis, quo cognoscimus conclusiones & principia; est tamen idem habitus virtutis charitas quæ amatur Deus, & charitas quæ propter Deum diligitur proximus.

72. Obijciens secundò: Distinctio specifica actuum petit distinctionem specificam habituum, cum habitus per actus, & actus per obiecta specificentur: Sed dantur plures actus charitatis specie distincti: Ergo & plures habitus. Major patet: Minor verò multipliciter ostenditur. In primis enim amor Dei, & odium peccati, specie distinguuntur, & tamen isti actus pertinent ad charitatem: Ergo dantur plures actus charitatis specie distincti. Secundò, Amor Dei specialiter sumptus, & gaudium de bonitate divina, ut ab ipso Deo possessa, distinguuntur essentialiter, & tamen ad charitatem spectant: Ergo &c. Tertiò, Gaudium de Deo quatenus est possessus à beatis, essentialiter distinguitur à gaudio de bonis Dei, quatenus à Deo possessis; & tamen utrumque gaudium provenit à charitate, cum non eliciatur à spe, quæ in beatis non remanet, ut disp. præcedenti art. 4. ostendimus: Ergo idem quod prius. Denique amor efficax & amor inefficax Dei, distinguuntur essentialiter; cum primus essentialiter pugnet cum peccato mortali, & cum eo sit impossibilis, secundus verò cum illo possit conjungi; & tamen uterque à charitate elicitur: Ergo dantur plures actus specie distincti, à charitate elicti.

73. Respondeo distinguendo Majorem: Distinctio specifica actuum, quæ formalis est comparatione ad habitus, petit distinctionem specificam habituum, concedo Majorem. Distinctio specifica actuum, quæ solum materialiter se habet comparatione ad habitus, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Posse elicere plures actus specie distinctos, convenit non solum habitibus infusis, sed etiam acquisitis: metaphysica enim est unus specie atomata habitus, & tamen omnes actus quos elicit, non sunt ejusdem speciei; nam actus quo assentitur conclusionibus demonstratis de Angelo, diversus est specie ab actu quo assentitur conclusionibus demonstratis de homine; & similiter assensus scientificus de passionibus accidentis, essentialiter distinguitur ab assensu scientifico de passionibus substantię. Sicut ergo metaphysica, quamvis unus specie atomata habitus, ad actus specie diversos potest se extendere; quia nempe, licet tales assensus ad invicem comparati, formaliter distinguantur, differunt tamen materialiter, comparatione ad habitum, eo quod ab illo sub eadem ratione formali sub qua attingantur: ita similiter cha-

ritas, licet sit unus specie atomata habitus, plures tamen actus specie diversos inter se elicit potest; quia talis diversitas specifica actuum, habet materialiter, comparatione ad habitum, eo quod ab illo non prout differunt inspicitur, sed quatenus conveniunt in eadem ratione formali sub qua, ab illo primario inspecta, videtur quia non primario, & ex quo, sed cum ordine primarij & secundarij ab illo respiciuntur.

Neque hanc doctrinam & solutionem infringunt exempla in objectionibus adducta: nam amor Dei, & odium peccati, quatenus est distincta, procedunt ab habitu charitatis, cum ordine primarij & secundarij, & eandem rationem formalem attingunt; odio enim peccati prosequimur, ratione bonitatis divine amabilius dilectæ. Gaudium etiam, & amor specialiter sumptus, sunt de bonitate divina propter seipsum, unde cadunt sub eadem ratione formali: gaudium verò elicitum à beatis de Deo, prout ab ipsis possessum, est de Deo ut possessum ab ipsis, quatenus sunt aliquid Dei; unde etiam illud movetur à bonitate divina, primario à charitate inspecta; quod sufficit ut secundario à charitate eliciatur. Denique amor efficax & inefficax Dei, non aequè primò pertinent ad charitatem, sed efficax primario, & inefficax secundario: in peccatore autem iste elicitur ab auxilio, cum virtutes non dentur pro actum imperfectis. Unde quamvis illorum actuum distinctio formalis sit, comparatione facta inter ipsos, materialiter tamen est, collatione facta cum habitu charitatis à quo elicitur; quare ille habitus est specie atomata unus.

Obijciens tertio: Charitas viæ & charitas patriæ distinguuntur specie: Ergo charitas, prout ad viatores & comprehensores extenditur, non est unus specie atomata habitus. Consequentia patet, Antecedens probatur: Tum quia charitas viæ regulatur per fidem, & cognitionem obscuram; charitas verò patriæ, per lumen gloriæ, & visionem claram; diversitas autem regulæ regit in actibus regulatis specificam distinctionem: Tum etiam quia amor viæ est liber, amor verò patriæ est necessarius; quod videtur sufficere ad inducendam diversitatem specificam actus, & per consequens in habitus.

Respondedo negando Antecedens. Et ad primam ejus probationem dico, quod cum apprehensio intellectus non sit ratio formalis obiecti voluntatis, sed duntaxat conditio applicandi, docent communiter nostri Thomistæ in Philosophia diversitas cognitionis non sufficit ad inducendam diversitatem specificam in actus voluntatis, nisi diversitati apprehensionis, diversitas apprehensorum conjungatur, ut loquitur S. Doctor qu. 25. de verit. art. 1. ad 6. id est nisi per diversas cognitiones, diversa bonitas voluntati proponatur & representetur: quare cum per cognitionem claram in patria, & per obscuram in viâ, idem bonum ut diligendum proponatur, ejusdem speciei est charitas viæ, & charitas patriæ, licet cognitio per quam in duplici illo statu regulatur, sit specie diversa. Unde S. Thomas ita quæst. 67. art. 6. docet charitatem viæ non evanescere per gloriæ perfectionem, sed eandem numero manere. Et secundo loco sibi objicit: *Habitibus & actus distinguuntur secundum obiecta: sed obiectum amoris est bonum apprehensum: cum ergo alia sit apprehensio præsentis viæ, & alia apprehensio futuræ viæ, videtur quod non maneat eadem charitas*

ad utroque. Cui objectioni sic respondet: Ad A
 secundum dicendum, quod charitas non habet pro ob-
 jecto ipsam cognitionem; sic enim non esset eadem in
 via & in patria; sed habet pro objecto ipsam rem cog-
 nitam, quae est eadem, scilicet ipsum Deum.

Ad secundam probationem Antecedentis di-
 cendum est, libertatem & necessitatem non di-
 cendum est, libertatem & necessitatem non di-
 stingere essentialiter actus voluntatis, sed so-
 lum accidentaliter, vel modaliter; quia sunt
 tantum denominationes extrinsecæ, ut quidam
 docent, vel, ut alii probabilius sentiunt, modi
 quidam intrinseci respectu illorum: unde licet
 amor via sit liber, & amor patriæ necessarius,
 non sequitur actus charitatis viae & patriæ distin-
 gui essentialiter. Et quamvis hoc daretur, ex hoc
 non posset inferri, non esse eundem speciem habi-
 tum charitatis in via & in patria: potest enim
 idem habitus, actus essentialiter distinctos eli-
 cere, dummodo sub eadem ratione formali con-
 tineantur, ut liquet ex dictis in solutione præce-
 dentis objectionis.

ARTICULUS V.

Primam charitas sit ceteris virtutibus excellen-
 tior, iam in esse physico, quam moralis?

Negant Lutherus & sequaces, existimantes
 fidem, etiam in esse moris & virtutis con-
 sideratam, charitati præstare; cum per fidem,
 inquit, non verò per charitatem iustificemur.
 Calvinus verò lib. 3. instit. cap. 18. sect. 8. ait cha-
 ritatem erga Deum esse simpliciter perfectiorem
 & aliis virtutibus: charitatem verò erga
 proximum non esse simpliciter & intensivè per-
 fectiorem fide, & ceteris virtutibus, sed tantum
 extensivè; quoniam habet uberiorem fructum, &
 fortius patet, utpote movens & inducens homi-
 nes ad actiones reliquarum virtutum exercen-
 das, unde duplicem videtur constituere habitum
 charitatis, unum quo Deus, alterum quo proxi-
 mus diligatur, quod præcedenti articulo im-
 pugnatum est. Ex Catholicis verò quidam ex-
 istimant, quod licet charitas omnibus virtuti-
 bus in esse moris & virtutis, excellentior sit, ta-
 men in genere entis & naturæ, fides, utpote ad
 genus intellectivum pertinens, est illa perfe-
 ctior. Sic docent Ferrariensis 3. contra Gent. cap.
 26. & Marcus à Serra, hic art. 6. dubio unico.
 Pro resolutione huius difficultatis.

Primo dico: Charitas in genere moris & vir-
 tutis, est simpliciter perfectior fide, & omnibus
 aliis virtutibus.

Conclusio est certa de fide: dicitur enim 1. ad
 Corinth. 13. Major autem horum est charitas; quod
 ad minus verificari debet de maiori perfectione
 moralis. Et Matth. 22. de præcepto charitatis ait
 Christus: Hoc est primum & maximum mandatum;
 utique quia est de actu maximæ virtutis. Item 1.
 ad Timoth. 1. dicitur: Finis præcepti est charitas. fi-
 nis autem excellentior est his quæ ad ipsum re-
 feruntur. Denique Apostolus 1. ad Corinth. 12.
 loquens de charitate ait: Adhuc excellentiorem
 vobis demonstrabo. Quæ verba expendens D.
 Thomas ibidem ait: Dilectio est via quæ directius in
 Deum at. Cui concine pius Idiota contempl.
 cap. 17. dicens: illa est via rectissima absque devio, via
 brevis absque radio, via plana absque tumultu, via secu-
 ra absque periculo, via jucunda cum bono socio, scilicet
 cum te Domine, amantissimo duce.

Tom. IV.

Confirmatur ex SS. Patribus, qui idem passim
 profitentur, tum in parabolam de decem virgi-
 nibus, ubi uno ore per oleum, quod reliquis li-
 quoribus supernatas, charitatem intelligunt:
 Tum in aliam, in qua agitur de vocatis ad nup-
 tias, ubi per vestem nuptialem volunt significa-
 ri ipsam charitatem, quam etiam vocant marga-
 ritam illam pretiosam Evangelij, pro qua Chri-
 stus dicit omnia esse relinquenda, & tanquam
 lutum æstimanda. Denique docent magnitudi-
 nem animæ ex magnitudine charitatis esse me-
 tiendam. Ita D. Bernardus serm. 27. in Cantica,
 ubi hæc scribit: *Quantitas cuiusque animæ æsti-
 metur de mensura charitatis quam habet: ut verbi
 gratiā, quæ multum habet charitatis, magna sit; quæ
 parum, parva; quæ verò nihil, nihil; dicitur Apo-
 stolo: si charitatem non habueris, nihil sum.*

Ratio etiam suffragatur: Nam ut dicitur D.
 Thomas hic art. 6. cum perfectio virtutis confi-
 stat in attingendo primam regulam humanorū
 actuum, qui est ultimus finis, virtutes Theolo-
 gicæ, quæ Deum ut ultimum finem immediatè
 attingunt, nobiliores sunt moralibus, quæ circa
 media duntaxat versantur: ex virtutibus verò
 Theologicis, charitas est nobilior fide, & spe,
 cum perfectius Deum attingat: Nam fides & spes
 (inquit S. Doctor) attingunt quidem Deum, secun-
 dum quod ex ipso provenit nobis vel cognitio veri, vel
 adeptio boni: sed charitas attingit ipsum Deum, ut in
 ipso sistat: juxta illud Joan. 4. Deus charitas est, &
 qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.
 Ubi tract. 9. Augustinus: Nescio utrum magnifi-
 centius nobis charitas commendari possit, quàm ut di-
 ceretur, Deus charitas est. Brevis laus, & magna
 Deus: brevis in sermone, sed magna intellectu! Quam
 cito dicitur, Deus charitas! Breve est, si numeres: si
 appendas, quantum est! &c.

Confirmatur: Fides & spei quædam imper-
 fectiones essentialiter annexæ sunt, ut spei amor
 concupiscentiæ, quo Deus amatur prout in
 commodum hominis cedit, & fidei obsecritas:
 At verò in charitate nullus ex his defectibus re-
 peritur; siquidem fertur in Deum, prout est in
 se bonus, & summe perfectus, nullam habet ratio-
 ne nostri commodi; neque ullam habet ex se ob-
 securitatem, nam in patria, ubi nulla subest ob-
 securitas ipsius objecti, illa perfecte vige-
 bit.

Confirmatur amplius: Fides & spes possunt
 consistere cum peccato, manent enim in pec-
 catoribus, ut supra satis declaravimus; at verò
 charitas illud omnino expellit, sicut lux tene-
 bras, nec in peccatoribus, sed solum in iustis
 reperiri potest. Unde Gregorius super Ezechiel.
 Antiquus inimicus castitatem in nobis, si sine chari-
 tate viderit, non timet: quia ipse carne non premi-
 tur, ut luxuria dissolvatur. Abstinenciam non ti-
 met: quia ipse cibo non utitur, qui necessitate cor-
 poris non urgetur. Distributionem terrenarum re-
 rum non timet, si eidem operi charitas desit: quia
 divitiarum subsidium nec ipse eget. Valde autem in
 nobis charitatem timet: quia hanc nos tenemus in ter-
 ra, quam ipse tenere nolens, amisit in celo. Ergo
 charitas est omnium virtutum excellentissima,
 & ut loquitur D. Irenæus, omnium charissimum
 eminentissimum. Unde Augustinus serm. 39. de
 tempore, admonens piam animam, salutis sue
 studiolum: Si non vacat (inquit) omnes pagi-
 nas sanctas perscrutari, omni involucri sermonum
 evolvere, omnia Scripturarum secreta penetrare;

Xx 3

tena